Yhteiskuntavaikuttamisen asiantuntija
Turkka Sinisalo

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Asia: HE 181/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain, Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain sekä työeläkelakien muuttamisesta

Työeläkevakuuttajat Telan lausunnon pääkohdat

- Kannatamme lakimuutoksia ja pidämme tärkeänä uudistusten yhteistä yleistavoitetta työllisyyden vahvistamisesta.
- Toivomme, että ammatillisen kuntoutuksen vastuunjaon selventämisen yhteydessä tiedonkulkuun Kansaneläkelaitoksen ja työeläkejärjestelmän välillä kiinnitettäisiin huomiota hallinnollisen taakan minimoimiseksi.
- Kelan tulisi kuntoutusrahaoikeutta selvittäessään joissain tapauksissa todeta suoraan omien rekistereidensä pohjalta ja työkyvyttömyyden keston perusteella, että henkilöllä ei ole oikeutta työeläkekuntoutukseen.
- Pidämme tärkeänä, että työntekijän eläkelain muutos selkeyttää kuntoutuksen myöntämisen edellytyksiä. Työansioihin rinnastettavan lastenhoidon selvittelyn tulkinnanvaraisuuksien välttämiseksi lapsen hoidon tulisi kuitenkin olla todennettavissa ensisijaisesti maksettujen etuuksien perusteella.
- Lisättävät määräykset kuntoutusetuuksien maksatuksen keskeyttämisen eri ajankohdista tuovat samalla myös tulkinnanvaraisuutta, joka voi johtaa kuntoutujien epäyhdenvertaiseen kohteluun.

Sairausvakuutuslain muutokset

11 §

Lain muuttaminen siten, että työntekijän ei tarvitsisi ensin olla sairausvakuutuslain mukaisesti (1+9) täysin työkyvyttömänä, vaan että hän voisi aloittaa osa-aikaisen työskentelyn jo sairauspäivärahan omavastuukauden aikana, on tervetullut.

Monien pienempien toimenpiteiden tai leikkausten jälkeen henkilö on jo muutaman päivän jälkeen osatyökykyinen, jolloin hänen on nykyisen käytännön mukaisesti täytynyt suotta olla kaksi viikkoa tekemättä työtä päästäkseen osasairauspäivärahan piiriin. Työterveyslääkärit ovat myös kritisoineet kahden viikon poissaoloa osasairauspäivärahan edellytyksenä, varsinkin mielenterveyssairauksien kohdalla.

Kokoaikatyön määrittely tunneissa siten että kokoaikatyöksi, joka on edellytys osasairauspäivärahan myöntämiselle, lasketaan työ, jossa työaika on pääsääntöisesti 30 tuntia viikossa, on myös tarpeellinen selkeytys. Rinnalla vaihtoehtona säilyisi nykyinen säännös siitä, että kokoaikatyöksi katsotaan alalla sovellettavan kokoaikaisen työntekijän säännöllinen työaika.

12 §

Yhteiskuntavaikuttamisen asiantuntija
Turkka Sinisalo

Osasairauspäivärahakausi loppuu nykyisellään joissakin tapauksissa hieman kesken, jolloin sen jatkoksi päädytään hakemaan työkokeilua tai osakuntoutustukea. Näiden etuuksien myöntämisen edellytykset eivät aina täyty, minkä lisäksi osakuntoutustuen myöntäminen tuo mukanaan riskin osakuntoutusjakson pitkittymisestä, sillä tällä etuudella ei ole samanlaista perälautaa kuin osasairauspäivärahalla.

Osasairauspäivärahakautta on aiemmin pidennetty 72 päivästä 120 päivään. Nyt kun tietoa etuuden käytöstä ja sen kestotarpeesta on kertynyt, on osasairauspäivärahakauden pidentäminen esitetysti 150 päivään perusteltua.

Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain muutokset

6 §

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi vastuunjakoa selvittävä kohta, jonka mukaan Kelalla ei ole velvollisuutta järjestää ammatillista kuntoutusta, jos vakuutettu on saanut oikeudestaan työeläkekuntoutukseen ennakkopäätöksen, joka kuntoutusta haettaessa on voimassa. Muutos on sinänsä perusteltu, mutta sen yhteydessä tulisi myös saada varmistettua, että Kela saa kattavasti ja kuntoutusjärjestelmän hallinnollista taakkaa lisäämättä tiedon kuntoutusoikeuden voimassaolosta.

18 §

Työterveyshuoltolain nojalla järjestetyn työkokeilun määrittelyä työssä tehtävien muutosten osalta tarkennetaan, mikä on perusteltua. Samalla esitetään kuntoutusrahakauden lyhentämistä nykyisestä kolmesta kuukaudesta korkeintaan 45 arkipäivään. Tämä jakso saattaa joissakin tilanteissa jäädä lyhyeksi, mutta toisaalta kyse on varhaisen vaiheen kuntoutuksesta, jonka on perusteltua olla esityksen mukaisesti varsin tiivis jakso. Näin hallitaan epäilemättä myös tämän käytöltään lisääntyneen kuntoutusmuodon kustannuksia.

Kuntoutusrahan myöntämisen edellytyksenä mainitaan muiden seikkojen ohessa se, että hakijalla ei ole oikeutta ammatilliseen kuntoutukseen työeläkelakien perusteella. Tämä ei kuitenkaan saa johtaa siihen, että kuntoutusrahan myöntäminen edellyttäisi sitä, että hakija on ensin saanut työeläkelaitokselta hylkäävän päätöksen, vaan asia on voitava todentaa rekistereistä. Esimerkiksi sen perusteella, että hakijan työkyvyttömyys ei ole kestänyt yhtäjaksoisesti vähintään vuotta.

Työntekijän eläkelain muutokset

25 §

Pykälään esitetään lisättäväksi uusi kohta 4, joka selkeyttää työelämään kiinnittymisen arviointia, jota tähän mennessä ei lakitasoisesti ole määritelty. Työansioihin rinnastetaan esityksessä myös se, että hakijalle on maksettu vanhempainpäivärahaa, kotihoidon tukea tai että hakija esittää eläkelaitokselle

Yhteiskuntavaikuttamisen asiantuntija
Turkka Sinisalo

riittävän selvityksen ansiotyöstä estymisestään lapsensa hoitamisen vuoksi, jos etuutta ei ole maksettu, vaikka siihen olisi voinut olla oikeus. Tämän viimeksi mainitun ehdon lisääminen vaikuttaa tarpeettomalta ja se tulisi myös lisäämään hallinnollista työtä ja tulkinnanvaraisuutta, kun jälkikäteen 36 kuukauden ajalta haetaan näyttöä siitä, onko hakija ollut todella estynyt työnteosta lapsen hoidon vuoksi. Tulkinnanvaraisuuksien välttämiseksi lapsen hoidon tulee aina olla todennettavissa maksettujen etuuksien perusteella.

Pykälän lisättäisiin myös uusi kohta 5, jossa todetaan, että kuntoutuksen on oltava tarkoituksenmukaista hakijan työkyvyttömyyden estämiseksi tai työ- ja ansiokyvyn parantamiseksi. Kuntoutuksen myöntämisen edellytyksiä arvioitaessa on jo entuudestaan arvioitu, lykkääkö ammatillinen kuntoutus työntekijän eläkkeelle jäämistä, mutta esitetty muutos selkeyttäisi arvioinnin perusteita entisestään.

32 §

Pykälään lisättäisiin määräykset kuntoutusrahan tai kuntoutuskorotuksen maksamisen keskeyttämisestä perustellusta syystä. Tällöin maksatus voitaisiin keskeyttää kuntoutuksen keskeytymistä seuraavan kalenterikuukauden alusta. Lisäksi tekstissä mainitaan, että erityisestä syystä maksaminen voitaisiin keskeyttää keskeytymistä seuraavan toisen kuukauden alusta. Tämä antaa työeläkelaitokselle harkinnanvaraa, mutta tuo arviointiin samalla myös tulkinnanvaraisuutta, joka voi johtaa kuntoutujien epäyhdenvertaiseen kohteluun.